

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-59)

5 HAZİRAN

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ (2022)

Çevre, insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamlardır. Ayrıca çevre etrafımızdaki doğa ve geleceğimizdir. Doğal dengeyi oluşturan zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar sonrasında bu durum zincirin tümünü etkileyip, dengenin bozulmasına neden olmaktadır. Dengenin bozulmasında en önemli faktör insandır. İnsanın yaşamını sürdürmesine yönelik yaptığı her davranış, her yenilik doğadaki dengeyi etkilemektedir ¹. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre dünyadaki ölümlerin %24'ü çevre ile bağlantılı ölümlerdir. Yıllık 13,7 milyon ölüm çevre ilişkilidir ².

1974 yılından itibaren her yıl Birleşmiş Milletler (BM) tarafından bu özel gün için etkinlikler yapılmakta ve çeşitli temalar belirlenmektedir. Çevre için en büyük uluslararası gün olduğu düşünülmektedir. 1972 yılında Stockholm'de yapılan ve ilk defa iklim değişikliğinin gündeme geldiği 1. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nın 50. yıldönümü bu sene İsveç'in ev sahipliğinde 'Stockholm+50' olarak kutlanacaktır. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in 2022 yılı 5 Haziran Dünya Çevre Günü teması '**Only One Earth**' yani '**Tek Bir Dünya**' şeklindedir. Bu senenin temasının açıklaması ise; 'evrende milyarlarca galaksi, galaksilerde milyarlarca gezegen olduğu ancak tek bir tane dünyanın olduğu, bu dünyayı birlikte koruyabileceğimiz' şeklindedir ³.

Şekil 1. Birleşmiş Milletler 5 Haziran Dünya Çevre Günü Teması³

¹ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre nedir?, İnternet: <https://usak.csb.gov.tr/cevre-nedir-i-1670> Erişim Tarihi: 25.05.2022

² World Health Organization, Environment Health, İnternet: https://www.who.int/health-topics/environmental-health#tab=tab_1, Erişim Tarihi: 26.05.2022

³ United Nations Environment Programme, World Environment Day, İnternet: <https://www.worldenvironmentday.global/>, Erişim Tarihi: 26.05.2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-59)

Ülkemizde 2022 Mayıs ayında yayınlanan bir genelge ile 5 Haziran tarihinin bulunduğu hafta **Dünya Çevre Haftası** olarak kutlanacaktır. Her yıl bu etkinlik Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından duyurulan temayla, belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Bu yıl belirlenen ve kabul edilen slogan, Birleşmiş Milletler ile uyumlu olacak şekilde 'Tek Bir Dünya' temasıdır⁴. Çeşitli başlıklarda 'Tek Bir Dünya' yaklaşımını destekleyen gerçekler:³

Büyük Resim

Mevcut yaşam tarzımızı sürdürmek için ve ekosistemler taleplerimize ayak uyduramamaktadır. Uyum sağlamak için tüketilmesi gerekenler ve gerçekte tüketilenler arasındaki fark büyümektedir. Çevresel uyum için gerekli harcama miktarı giderek artmaktadır ve gelişmekte olan ülkeler için 2050 yılına kadar yılda 280-500 milyar dolara ulaşabileceği düşünülmektedir. Bireyler ve sivil toplum, farkındalığı artırmada, hükümetleri ve özel sektörü önemli değişiklikler yapmaya teşvik etmede kilit bir rol oynamalıdır⁵.

İklim Değişikliği

Küresel ısınma için önerilere bakıldığında; yüzyılın sonuna kadar ısınma 1,5°C ile sınırlanmalıdır ve 2030 yılına kadar yıllık sera gazı emisyonları yarıya indirilmelidir şeklindedir. Önümüzdeki yirmi yılda küresel ısınmanın 1,5°C'yi geçme olasılığı yüzde 50'dir. Özellikle metan, bugün yaşadığımız küresel ısınmanın yüzde 25'inden fazlasından sorumludur. İklim krizi, binlerce insanı öldüren veya yerinden eden, trilyonlarla ölçülen ekonomik kayıplarla sonuçlanan aşırı hava olaylarına neden olmaktadır. Yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlar, yüksek ekonomik katkılar sağlayabilir. Bu yatırımlar karbonsuzlaştırma yolunda önemli adımlardır. 2050 yılına kadar en iyimser senaryoda bile, küresel ısınma kısa ve orta vadede devam edecektir⁵.

Doğa ve Biyolojik Çeşitlilik Kaybı

Ekosistem bozulması sonucunda 3,2 milyar insanın yani dünya nüfusunun yüzde 40'ının refahı etkilenmektedir. Dünyadaki tarım arazilerinin yaklaşık üçte biri zarar görmüştür. Dünya çapındaki sulak alanların yaklaşık yüzde 87'si yok olmuştur. Ticari balık türlerinin ise üçte biri sömürüye maruz kalmıştır. Gıda sistemleri biyoçeşitlilik kaybının %80'inden sorumludur ve tüm tarım arazilerinin %80'i çiftlik hayvanları ve yemleri için kullanılırken, tarım ürünleri gerekli kalorisinin yalnızca %20'sini sağlamaktadır⁵.

⁴ Dünya Çevre Haftası Genelgesi ,İnternet: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220521-4.pdf> Erişim Tarihi: 27.05.2022

⁵ World Environment Day, Facts and Figures, İnternet: <https://www.worldenvironmentday.global/did-you-know/facts-figures>, Erişim Tarihi: 27.05.2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-59)

Kirlilik

Hava kirliliği her yıl yaklaşık 7 milyon erken ölüme neden olmaktadır, bu tüm erken ölümlerin dokuzda birini oluşturmaktadır. Ayrıca dünyada her 10 kişiden dokuzu kirli hava solumaktadır, bu da hava kirliliğini en önemli çevre sağlığı riski haline getirmektedir. Ülkelerin sadece yüzde 57'sinin hava kirliliği için yasal bir tanımı ve çerçevesi mevcuttur. 2019'da insanların yüzde 92'si Dünya Sağlık Örgütü yönergelerine göre güvenli olarak belirlenen hava kirliliği sınırlarının üzerinde bir kirliliğe maruz kalmıştır ⁵.

Boşa Harcamak/İsraf Etmek

Su sistemlerindeki yıllık plastik atık miktarının 2016 yılında 9-14 milyon ton olduğu bilinmektedir. 2040 için 23-37 milyon tona çıkması şeklinde öngörülmektedir. Denizlerdeki plastik kirliliğinin turizm, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği üzerindeki toplam küresel ekonomik yükü 2018 yılı için 6-19 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. 1950 yılından 2017 yılına kadar tahminen 9,2 milyar ton plastik üretildiği ve bunların 7 milyar tonunun çöp olduğu düşünülmektedir ⁵.

Son ve özet olarak; Birleşmiş Milletler, dünyanın hala sahip olduğumuz tek yaşanabilir gezegen olduğunu vurgulamak, herkes için daha iyi bir gelecek yaratmak amacıyla insanlar ile dünya arasındaki dengeyi yeniden kurmak için dönüştürücü eylemleri hayata geçirmek gerektiğini vurgulamıştır. Farkındalığı artırmak ile çevresel eylemler için hükümetleri, işletmeleri, sivil toplum örgütlerini, okulları, ünlüleri, şehirleri ve toplulukları harekete geçirmek gerektiğini belirtmiştir ⁵.

**There is only one earth
and together we can
protect it.**

Şekil 2. Birleşmiş Milletler Dünya Çevre Günü Teması Açıklamasına Uygun Görsel⁵